

Tommy - del 1

Tornedalen, den 18:e augusti 2007.

Med tunga steg försvann en gestalt in i de skyddande skuggorna bland träden. Hans tankar malde om och om igen ordet *liebling*. Tårarna rann längs kinderna och saliven fräste ur munnen då han började förstå vad som hänt denna sena höstkväll i Ylikoski. Varje gång käkmusklerna spändes dök ådrorna fram i tinningen. Blåskimriga maskar som ålade sig över pannan. Amalgamet smakade som kallt och smutsigt stål i munnen. Lukten av den adrenalinfyllda andedräkten kramade fram ett illamående. Spänningen längst ner i magen blev hela tiden mer påtaglig, magsäckens innehåll ville ut.

Hans röst viskade ordet *liebling*, allt medan han trängde sig djupare in i tallheden intill riksväg 99. Marken var blöt efter kvällens ihärdiga regn, hala rötter gömde sig lömskt i mörkret. På himlen jagade svarta moln varandra i en kuslig lek, endast korta stunder fick han ledljus av den rådande fullmånen. De italienska lågskorna han köpt för tre år sedan på en nöjesresa till Neapel skavde vid hälen, vätan hade fått det fina kalvskinnet att mjukna. Den perfekta passformen han betalat en löjlig summa pengar för tappade sakta sin förnämlighet. Förbryllad över skavsårets tydlighet tänkte han. Det vore som att ta fram den största slev man ägde. Fylla den med kallrökt renkött samt en liten grön ärt. Sedan tvinga in allt i munnen och till sin förvåning bara känna smaken av ärtan. Hur kunde han över huvud taget känna skavsåret eller var det som med tabasco, en liten droppe tog över allt?

Längs vänsterarmen fanns en gapande reva på den överrock han så omsorgsfullt valt ut för kvällens festligheter. Han hade varit borta från hembyn i över två årtionden och ville visa hur bra det gått för honom sedan han under vredesmod flyttat söderut som tonåring. Utefter springan på det ljusbruna rocktyget hade kanterna färgats mörka av blod som sakta levrade sig. Varje gång han stannade upp för att bestämma sin position höll han vänsterarmen mot kroppen för att döva smärtan.

Han upprepade ordet *liebling* samtidigt som blicken sökte sig upp mot himlen.

Den vänstra foten slant plötsligt till när mossan han stod på släppte sitt tag om en sten. Vacklandes försökte han hitta balansen igen men de utmattade benen förmådde inte att reagera snabbt nog. Handlöst började han falla utför en sluttning som skogsbolaget avverkat tre år tidigare. Första stöten tog han med den värkande vänsterarmen. En omänsklig smärta spred sig

sekundsnavbt i hans slitna kropp och gav upphov till ett kort men ändå högt skrik. Med all sin kraft hade han försökt att stoppa skriet, men smärtan var för stor.

Efter att ha landat på vänster sida slungades han upp i luften igen. Marken försvann snabbt ifrån honom och han förstod det så väl, nästa träff kommer att kännas mycket mer.

Högerarmen sträcktes ut i ett försök att stoppa den rotering hans kropp befann sig i. Med blicken sökte han desperat efter referenspunkter men det var alldeles för mörkt. Spännet på rockens bälte ven i luften när det snurrade runt hans skepnad likt en satellit på en halvmeters avstånd. Precis som en släggkastares redskap samlade den kraft i rotationen för att antingen släppas fri och beskriva en ballistisk rörelse från cirkelns mitt eller bara dö ut till ingen nytta.

Innan den sargade kroppen återigen träffade den kalhuggna marken upprepade han ordet *liebling*.

Nu blev smällen som väntat ännu hårdare men turligt nog var det högersidan som landade mot en hög av ris – kvarlämnat av skogshuggarna. Hans fingrar på högerhanden letade efter någonting att greppa. Små nakna fingrar, snarlika tentaklerna på en bläckfisk undersökte blixtnabbt bråtet som passerade. Där, en stadig gren i rishögen hade letat sig in i hans hand. Med all kraft slöt han fingrarna runt den hala grenen och lyckades stoppa upp fallet så pass mycket att han fortsatte glidandes på sida över de unga tallplantorna. Farten verkade aldrig avta hur han än spjånade med skorna mot marken. Grus, sand och mossa sprutade som en svans efter den mänskliga släden som for utför hygget med otyglad energi. Ett krasande ljud ilade genom hans kropp när det högra knäet slog våldsamt emot en stubbe. Fallet hejdades ögonblickligen och allt var tyst igen.

Flera minuter låg han blick stilla. Bröstet hävde sig i snabba rörelser för att få ner luft i lungorna. Knäet på höger sida smärtade enormt men han lyckades manipulera sin hjärna att inte notera det, inte nu i alla fall. På himlen fortsatte molnen sitt mörka spel tills ett hål växte sig större och släppte fram ett knivskarpt månljus. Det sved till i ögonen när pupillerna reagerade för den snabba förändringen i ljusstyrka. Reflexmässigt blundade han hårt och lösgjorde de violetta

punkterna ur sina källarhål. Som berusade sidensvansar attackerade de näthinnan och förintade allt mörkerseende. Om vartannat fladdrade fenomenen förbi violetta, purpurtonade, krombelagda, guldförgyllda... guld-förgyllda?

Då slog det honom, guldsmycket som låg i rockens högra ficka, tänk om han tappat det? Försiktigt lirkade han in handen i den blöta och trassliga fickan, efter en stund av panik kände han kedjan med fingertopparna. Det spred sig en ro över hans anlete, nästan så ett leende kunde skönjas.

Inte så långt bort hördes hundskall, fortfarande yr av fallet förstod han att flykten måste fortsätta omedelbart. Han rullade runt på höger sida, fällde sin kropp ut från slutningen och tog tyngdlagen till hjälp att resa sig. De skarpa hundskallen lät närmare för varje sekund.

Varför blev det så här? Hans tankar kretsade kring den olyckliga minut som föranlett hela detta missförstånd.

Tidigare på kvällen hade han befunnit sig på den stora släkträffen i Rajakoski, den by han föddes i för 43 år sedan. Fyrtiotre långa år sedan, tanken gav upphov till en svindlande känsla. Var det över 30 år sedan han snodde farsans bil och körde genom Pajala tills polisen prejade honom av vägen? Händelsen resulterade i några röda ränder på ryggen, under polisens goda översyn. Polismännen tyckte straffet fadern både utkrävt och uträttat var i proportion till brottet och ordningsmakten hade inget mer att tillägga. Att skriva rapporter och föra ärenden vidare var det föreskrivna tillvägagångssättet. Men ofta sköttes straffläggandet direkt och inom familjen eller i dess åsyn.

Ett stort tält hade rests på ängen där långborden stod på rad. Älgkött i alla dess former fanns upplagt överflöd. Likaså spriten som nu för tiden hade finsk etikett Dunkarnas tid blev historia när Finland radikalt sänkte skatten på sprit. De musikaliskt bevandrade i slakten stod som vanligt och spelade, de varvade gamla finska melodier med mer modern rockmusik från den engelsktalande delen av världen. En försmak av Thin Lizzy lös igenom under kvällen. Tommys far var byns äldste och satt närmast den scen som var uppbyggd av otaliga SJ-pallar. Det skålades för alla tänkbara anledningar, duktiga älghundar, döda sedan länge var inte glömda utan fick nu deras rättmätiga skålar.

Rajakoski ligger i östra Norrbotten 35km nordöst om Pajala, ett område som är utsträckt intill Finland med älven som en naturlig gräns. Här pratar man både svenska och finska samt deras eget meänkieli, som lite förenklat är en slags blandning av de två språken.

Lukten av våta björkblad var tydlig när Tommy Kiviniemi stannade för att lyssna efter de förföljande hundarna. Hans enda chans var att nå till Rajajoki och genom att gå i bäcken förvirra hundarnas luktkorn. Han hade sett det förr i gamla westernfilmer.

Med kroppen neråtböjd tog han några kraftiga andetag innan han halvspringande fortsatte rakt mot bäcken. Det var kanske bara en kilometer kvar, terrängen bestod mestadels av hed- och myrmark. Blodet som sakta rann ner längs vänsterarmen var varmt och ingav på något märkligt sätt en trygghet, som värmen från hans mors famn under uppväxten. Det var nästan vindstilla vilket var mer till hans fördel än förföljarnas, helst hade han haft vinden i ryggen. Knäet som slog emot stubben hade nu börjat värka allt mer men adrenalinet dämpade effektivt de värsta smärtorna, bara han nådde fram till bäcken.

En av hundförarna, Tommys kusin Pekka hade kostymen fortfarande på sig men lyckats trampa ner fötterna jaktstövlar samtidigt som han hämtat sin Izza, en jämthundstik ur bilskuffen. Hon hade aldrig jagat människor förut och reagerade lite oförstående på Pekkas hårda uppmaningar. Argst skrek han åt hunden både på finska och svenska, Izza blev bara mer och mer bekymrad av hussens märkliga budskap.

Pauserna blev fler och tätare för Tommy men nu var det inte långt kvar. Hundarnas skall borde vara gott 300 meter bakom, han började känna ett visst hopp växa inom sig.

Likgiltiga inför naturen forcerade byns mest manliga karlar efter den flyende mannen, svordomar på finska avlöste varandra. Izza som nu inte förstod vad jakten handlade om svängde om tvärt med ett ylande läte. Pekkas humör var rågat när han riktade en hård spark mot sin älskade hund. Nokia-stöveln träffade hunden mitt på sidan samtidigt som Pekka skrek

– Din jävla hynda.

Izza låg dyblöt i mossen, tittandes med oförstående ögon på sin ägare. Sparken hade krossat flera av hennes revben varav ett punkterat den högra lungan.

Pekka vrålade av vredesmod när han såg sin hund sluta andas.

– Det är ditt fel din jävel Satanan vittu jag ska döda dig Tommy.

Sin sorg över hundens död kapslade Pekka in i känslolovelvet på brukligt tordnadsmanér.

Tommy hade nått fram till bäcken, hans blick lös av hopp när han la sig försiktigt i vattnet utan att reagera för kylan. Hans kropp värkte alldeles för mycket. Genom att blöta sig helt skulle han anta bäckens dofter, det var i alla fall hans mening.

Frågan om hur detta kunde ha hänt klämtade i hans medvetande innan han segade sig upp för att fortsätta sin flykt nedströms.

Hans tankar var i Hälsingland, där hemma, där han bodde. Han längtade dit.

Hudiksvall, den 10:e juni 1981.

Det var 1981 då Tommy, blott en 17 årig yngling stod på perrongen i Hudiksvall. I handen hade han en sportväska med de få tillhörigheter han lyckats packa ner innan fadern skulle komma hem efter arbetet.

Det var här i den lilla staden vid havet han hade tänkt sig att stanna ett tag. Han hade en kompis, Niklas, som bodde här. De hade träffats på Pajala marknad när Niklas varit uppe på släktbesök för några somrar sedan. Fyllan hade varit total den kvällen och när Tommy vaknat upp i ett lerigt dike hade Niklas legat där bredvid honom. De fann någon slags gemenskap där i leran och började prata. En människa utifrån var mycket lättare att öppna sig för än de andra killarna i klassen, det var inte så att man pratade om känslor med dem precis. Niklas och Tommy hade suttit vid älvstranden hela dagen och pratat om livet, fiske och kärleken. För första gången hade Tommy berättat för någon om hur jobbigt han tyckte att det var att bo här uppe och hur knepig hans pappa kunde vara ibland. Niklas hade förstått honom så bra, trots att hans lyckliga familj verkade vara helt utan problem. De bodde ute på landet, fyra mil från närmsta stad och hade både kor och hästar. Niklas trivdes bra med sina föräldrar, men ville nog flytta in till stan när gymnasiet började.

- Hemma är det mest mörkt och tyst hela tiden, sa Tommy. Mamma pratar inte mycket och pappa han säger väl inte många ord i onödan han heller. Det är liksom så här uppe, det är onödigt att slösa med ord.

- Ja, man pratar väl inte överdrivet mycket i byn hemma heller. Men mest av allt så ska man inte synas och märkas, man ska inte vara annorlunda. Går du på ICA med fel kläder så kan du ge dig fan på att halva byn vet om det sen. Det är så sjukt.

- Men så är det ju här också, alla vet ju för fasen allt om en. När jag kommer hem senare idag, vet pappa redan att jag vaknade i diket vid mataffären. Och bredvid en sörlänning också.

- Fast det är klart, om någon har det för djävligt så får den ju för det mesta hjälp av någon granne eller så i alla fall. Om man inte blir helt utdömd förstås.

- Alltså jag måste nog gå hem nu, suckade Tommy, när timmarna utan mat började göra sig påminda i magen, bakfyllan skulle nog släppa med hjälp av mammas palt.

När Niklas kommit hem till byn i södra Norrland satte han sig för första gången i sitt liv ner och skrev ett brev, ett brev som efter någon dag damp ner i Tommys brevlåda och sedan dess hade de brevväxlat. Breven hade rört sig om allt möjligt, men mest kanske om fiske. De delade ett brinnande intresse för flugfiske och sände allt som oftast nya vackra små skapelser i form av glittrande flugor till varandra.

Det hade känts helt naturligt att det var Niklas som Tommy skulle vända sig till när han hade bestämt sig för att dra från Pajala. Tommy hade ringt några dagar innan han gav sig av. Niklas, som flyttat in till stan, blev eld och lågor.

- När kommer du?

- Jag måste ordna en del saker med farsan först. Det är ett helvete här hemma nu, jag förstår inte varför han är så här.

- Kom när du vill, vi ska ha skitkul när du kommer hit i alla fall.

Nu stod han här på perrongen i den lilla staden och blickade ut över ett hav han inte var van att se. Det hade endast gått två dagar efter studenten. Visst kände han sig lite vilsen, men frihets känslan var mycket större. Känslan växte sig allt väldigare ju mer han såg av det öppna havet och fiskebåtarna, som var på väg in till den lilla hamnen i gryningen. Solen gick just upp i horisonten och en lätt dimma låg kvar och bäddade in några små skärgårdsöar i ett lätt sommartäcke. Det enda som störde hans fria funderingar var tankarna på under vilka omständigheter han lämnat barndomsbyn i Norrbotten.

Genom köksfönstret hade han skymtat deras vita Volvo-kombi köra upp på gården. Tommy sprang rakt över vardagsrummet mot den redan öppna altandörren, hoppade ner för trappan innan han satte fart mot skogen. Faderns mullrande röst nådde honom när han hunnit halvvägs ut på foderängen. Det var kanske bara 50 meter kvar till skogen, inte skulle väl gubben hinna ikapp tänkte han, samtidigt som känslan av en gevärspipa riktad mot honom växte sig allt starkare. Maktlösheten bände i Tommys inre när han försökte springa ännu snabbare. Skulle Yrjö, hans far skjuta honom som en hopplöst olydig hund, skjuta honom i ryggen? Smällen när faderns finger kramade om avtryckaren på studsaren trängde in i Tommys medvetande med överklig styrka. Luftdraget av kulan som passerade hans axel på minsta möjliga avstånd fick tårarna att börja rinna på den 17-åriga killen som nu nådde in bland tallarna. Att han gott 25 år senare skulle åter fly in bland träden visste han förstås ingenting om.

- Hallå där, din gamla norrlänning!, ropade någon bakom Tommy
Han tvingade sig själv att vakna upp ur sina tankar och vände sig om för att se vem som ropat. Och där stod Niklas, lite längre hår och lite större muskler, men annars samme Niklas som lerig och bakfull hade vaknat med samma fras på läpparna i ett dike i Pajala för några år sedan.

- Hallå jävla sörlänning, kontrade Tommy och gav Niklas en broderlig dunk i ryggen.
- Har resan gått bra? Det måste ha tagit ganska många timmar.
- Nog har det gått bra alltid. Jag hade ju kassetbandet med det där lokala hårdrocksbandet, som du skickade till mig, och så hittade jag en kille som ville spela kort. Ja, och så bladdrade jag lite i Aftonbladet. Jäklar vad det händer mycket konstigt här nere.
- Ja, inte har jag märkt nåt här i Hudik. Här händer det ta mig fan ingenting.
- Det ska vi nog ändra på nu ska du se. Jag måste äta, finns det nåt bra ställe.
- Det finns ett hyfsat ställe här vid stationen. Det är ju ingen höjdare kanske, men man blir ju i alla fall mätt. Sen är det ganska nära hem till mig.

Niklas bodde i en liten villa som låg alldeles bredvid kyrkan. Den delade han med några andra killar i samma ålder. Det hade väl varit meningen att de skulle bo där bara under gymnasietiden, men de hade det bekvämt och de var några som ville bo kvar ett tag till. Nu var det en kille som nyligen flyttat, skulle till Uppsala och plugga medicin. Det var hans rum som Tommy nu skulle överta. Rummet var ganska litet och nergånget men det var det häftigaste rum Tommy någonsin sett. Här skulle han kunna bo hela livet. De mörkblå väggarna pryddes av många hål efter planscher, tavlor och hyllor. Trägolvet kändes svalt under fötterna och sängen var hård att sitta på, ändå var det här det bästa rum Tommy någonsin satt sin fot i. Det var hans, och ingen farsa kunde komma hit och störa.

Niklas hade flyttat hemifrån samma dag han började gymnasiet. Orkade inte åka de ca fyra milen från byn varje dag. Vilken befrielse det måste ha varit, tänkte Tommy nu, att få flytta hemifrån rå om sig själv bara.

Dagen tillbringade Tommy och Niklas med att prata med de andra killarna i huset. Tommy lärde snabbt känna Fredrik, Gustav och Erik, det kändes som om han för en gångs skull passade in någon stans.

På kvällen låg han i sin hårda säng i sitt lilla rum. Ett naket ljus spred sig från den lilla sänglampan över hans bleka lilla ansikte. Nu när den första spänningen släppt tillät han sig själv att tänka på det sorgliga i att han lämnat föräldrahemmet i Pajala. Farsan saknade han inte mycket, det fanns bara ett svart hål där känslorna för honom skulle ha varit, värre var det med mamma. Hon hade aldrig gjort honom något ont, alltid tagit hand om honom och varit så snäll på sitt tysta sätt. Tyst hade hon alltid varit, det var som om svenskan inte riktigt kom fram i hennes mun, inte kändes riktigt välkommen. När finskan kom fram kunde hon prata på hur mycket som helst, men tystnade så fort fadern eller någon av grannarna kom in. Då blev hon lika fåordig som vanligt. Nu så här innan sömnen trädde in, kände Tommy att saknaden efter mamma skulle bli det allra värsta. Kanske kunde de hålla kontakten på något vis, tänkte han precis innan han somnade. Från väggen blickade det karga landskapet på fotoförstoringen han satt upp ut över rummet och skänkte en liten känsla av hemmet.

